

Maria Theresia

Fóia enciclopedica si beletristica cu ilustratiuni.

PEST'A
15/27
ianuariu
1866.

Ese in fie-care luna de trei ori adeca in 5. 15.
si 25. dupa c. v. contienendu doue cóle.

Pretiuu pentru Austria

pe Jan.—Jun. 4 fl. —
pe Opt.—Jun. 6 fl. — cr.

Pentru Romania

pe Jan.—Jun. unu galbenu.

Nr.
2.

Cancelari'a redactiunei

Strat'a lui Leopoldu Nr. 18.

unde sunt a se adresa manuscriptele si banii
de prenumeratiune.

Epistolele nefrancate nu se primescu si opurile
anonime nu se publica.

HORIA.

CLOSCA.

(Dupa unu esemplaru gasitu de dlu A. Papiu Ilarianu lu unu librariu din Lipsia.)

HORIA si CLOSCA.

Istori'a Romaniloru din Transilvania, este istori'a tieraniloru.

Invinsi de Unguri cu inceputulu seclului X, Româniî fura desbracati cu incetulu de tôte drepturile politice si de tôte drepturile omenesce.

Ungurii, apucandu la dómni'a tieriei, incepura si in Transilvania la esemplulu tieriei unguresce, a impartî între sine locurile ocupate, *impreuna cu toti locuitorii.*¹⁾ Astfelu se inaugură sistem'a feudale in Transilvania.

Nicairi acésta sistema nu se desvoltâ mai neomenesce. Invingatorii, pucini la numeru, dar barbari si sumeti preste mesura, de alta limba, de alta lege, pururea trebuia sê tremure de fric'a Româniloru, carii erâ mai numerosi, fâra asemenare, si carii nici in servitute, nu voia sê si uite, câ sunt Romani, si câ tier'a e a loru. Ungurii, deci, credea, câ nu si-aru puté aflâ scaparea decâtu, séu in stirpirea de totu a Româniloru, séu in cea mai adênca apesare a loru.

Candu unu poporu e despoiatu de tôte, i mai remane unu dreptu care nimene nu i-lu pôte rapî : dreptulu *urei* sclaviei si a tiranului, dreptulu firescu alu *resbunarei*.

De la inceputu si pân in dîlele nôstre, inurgerea amara de aprôpe una miie de ani, Româniî, subjugati de barbari, parasiti cu necredintia de cei mai de frunte ai sei, de abia asara vre o ocaziune nefolosita, fâr' sê apuce arm'a resbunatória in contra jugului strainu. Êr candu nici rescól'a nu se mai putea, nici asuprirea a o mai purtá : atunci, trecea muntii la frãgi loru din tierile vecine, cu Negru, cu Dragoiu si altii.

Paginele istoriei sunt pline de revoltele tieraniloru (*tumultus rusticorum*). Istori'a si leile tieriei, scrise de Unguri, numai sub nume de *hoti* si *telhari* cunoscu pre Români. In istoria, si decrete si legi, nu odata se vorbesce despre stirpirea loru. Ba Sigismundu, regele Unguriloru propuse in conciliulu de la Luca, la 1429 ca sê se *estermine* pana si Româniî din Principate, impreuna cu voevodii loru, ca unii ce nu sunt credinciosi nimerui si traescu numai din *furtisii-iri* si *pradi*²⁾

Insa, *ap'a trece, petriile remanu.*

¹⁾ ibi dux (Arpad) condonavit suis nobilibus *loca in omnibus habitatoribus suis*. Anonymus Belae reg. star. c. XL. c. XXI. XXII. XXX. — Mai tôte faptele mai vechi, atinse in acestu articlu, se afla mai preste documentate in *Istori'a Romaniloru din Dacia Superiore*, tom. I., edit. 2., publicata de noi in Viena, 1852.

O rescóla in fricosiata facura Româniî la 1437. Dar urmârile ei fura, si mãi fatale pentru Români. Inca din seclulu XII se mai asiediasc in tiéra unu elementu strainu si inimicu Româniloru : óspetii sasi. Strainii subjugatori ai pamentului si ai pamenteniloru, Ungurii, Secuîi si Sasi, pucini la numeru, cuprinsi de gróz'a Romaniloru, inspaimentati de numerulu si neastemperulu acestoru vechi domni ai tieriei, se unira strinsu între sine, si se legara prin formalu juramentu asupra Romaniloru.

Asta serbatorésca conjuratiune, cunoscuta sub numirea legale de *Unio trium nationum* : asta, treime afurisita, incheiata cu scopu dechiaratu de a tiné pre Romani in servitute perpetua si a-i *stirpi* chiaru, avea acumu sa devina fundamentulu constitutiunei, temeulu dreptului publicu alu Transilvaniei, in cursu de mai bine de patru sute de ani. Asta conjuratiune pre facia, se reinnoiá de a pururea, de la 1437 pana in plinu anulu 1848, prin juraminte publice si solemne, facute de catra regi, principi si imperati, si de catra Staturile si Ordinile tieriei, adeca de cátra acei ce pretindea a represintá intréga tier'a Ardealului. Ce dicu pana la 1848? Chiaru in momentele ce scriemu acelu, se convoca la Clusiu o dieta, in temeulu acestei pagóne *Uniri* de la 1437, dieta care sê decida despre existintia tieriei Ardealului . . .

La 1514 o alta rescóla de tierani devastá Ungaria. Tieranii fura invinsi. Doja, capulu loru, fú pusu pre unu tronu de feru arsu, cu asemine coróna in capu, cu asemine sceptru in mana. Complicii lui, dupa fóme de 15 dîle fura condamnati sê i mânânce carnea fripta. Se facu lege prin care toti tieranii din tóta tier'a se condamna la mórte, si mórtea numai pentru aceea sê nu se esecute asupra toturora, ca sê nu se stingá tóta tieranimea, *sara de care, dice legea, nobilitatea pucinu pôte,*³⁾ (ce naivitate barbara!); dar toti tieranii din tóta tier'a unguresca si pârtile ei, sê si pérda dreptulu stramutârei, sê remana *legati de pamentu*⁴⁾ supusi domniloru cu adeverata si perpetua *iobagía*. Totu atunci se primí si cartea de legi a lui Verbóczy, in care se dice câ *tieranulu nu are nimicu afara de simbr'a muncei sale.*⁵⁾

³⁾ Quamquam omnes rustici . . . capitali poena essent plectendi; ne tamen tanti sanguinis effusio adhuc sequatur et *omnis rusticitas (sine qua nobilitas parum valet) deleatur* : statutum est, etc.

⁴⁾ glebae adstricti.

⁵⁾ Rusticus praeter mercedem laboris sui nihil

Mai departe nu putea merge barbari'a aristocratica a Ungurilor.

De-si Romanii din Transilvania nu luasera parte la acesta rescóla; asta lege draconica se întinse totusi si asupra lor. Pana aci tieranulu avea dreptulu de a cumperá pamentu: acestu dreptu lu perde acumu pentru *totu-d'auna*. De asemenea perde, si dreptulu liberei *stramutari*, adeca tristulu dreptu de a schimbá unu jugu cu altulu: singur'a usiurare ce mai remane celui asupritu: acumu e legatu de pamentu, cu legatura nedesfacuta si perpetua.

Asuprirea trecu preste tóte marginile in secl. XVI, si XVII. Acumu se desvólta uniunea celoru trei natiuni in tóta vigórea ei. Legile deschiará pre Romani de *suferiti in tíera, numai pentru folosulu tieriei si numai pana la buna-placerea Ungurilor, Secuiloru si Sasiloru*. De asemenea *suferita* si legea romana. Árme Romanii nu potu sé poríte, sub pedépsa de a li se taiá drépt'a; nici haine de panura albastra, nici camesia de giolgiu. Popii romani se tratéza ca si iobagii. Ei se chiama *hoti publici si telhari* in legile tieriei, si se potu prinde la simplu prepusu. Ei, popii romani, se indatorá a erná cáni de vénatu ai domniloru unguri. Unu episcopu romanu fu aruncatu josu pre feréstra din palatulu domnescu. Renumitul mitropolitu Sava Brancovich, aruncatu in temniía, de unde se scotea in tóta vinerea de-lu batea cu toiage pana ce muri. Acestea cátra finitulu seclului XVII. Daca ast-felu se tratá capii beserícei, si póte cineva face idea despre asupririle ce trebuia sé suferé bietii tierani. Acestia de abia si mai putea resbuná acumu, cu ocasiunea invasiunilor domniloru din Romania si Moldavia: atunci candu unu Stefanu, unu Petru, unu Michaiu si alti Domni viteji, intrá in Transilvania, tieranii romani de aice mai prindea inima, se uniá cu ostile romane si ucidea pre Unguri, si ardea si pradá ca intr' o tíera care pentru ei erá valea plangerei, in care ei de abia numai dupa mórte putea sé capete unu petecu de pamentu spre a repausá de durerile vietiei. Legile relative la tieranii romani in acestu periodu sunt: *de repetitione iobagionum*, adeca cumu sé céra si sé aduca inderétu legatu pe tieranulu fugitu de la unu domnu la altulu; *de latrociniis Valachorum*; *de exstirpatione radicibus populi valachici*, item, *de Valachorum progenie a stirpe delenda*, adeca despre lotriele Romaniloru, si despre stingerea si stírpirea din radecina a gintei romane. Unu capu de Romanu omorítu facea 40 de fiorini unguresci. (Va urmá.) *A. Papiu Ilarianu.*

CANTECE DE AMORU.

VI.

Tîni tu minte, fetisióra,
De momentulu multu frumosu,
Cand noi doi in gradinióra
Ne plimbamu in susu si 'n josu?
Floricele mititele
Surideau acolo 'n síru;
Tu-mi rupsesi vr'o trei din ele,
Sê le tínu de suveniru.
Tote ne 'nsufflau iubire,
Anim'a 'n noi palpitá:
Ce momentu de fericire,
Ah! eu nu-lu voiu mai uitá,

Tîni tu minte, lele draga,
De momentulu plinu de doru:
Pascric'a de p'o crénga
Intoná incantatoru.
Porumbic'a argintia
Se lasá pe bratiulu teu,
Si cu multa bucuria
Pare cá-ti sioptea mereu.
Zefirelulu celu subítire
Ne 'mbetá cu siopt'a sa;
Noi sioptiramu de iubire...
Ah! eu nu-lu voiu mai uitá!

Tîni tu minte, porumbica,
De momentulu dragalasiu:
Eu tíneam manuti'a-ti mica,
Cand tu par' ca tremurasi.
Crenguric'a 'nflorilata
S' aplecá mereu in josu,
Ca se 'nbratísiedie-odata
Trupusioru-ti gratfosu.
Sórele cu radie line
Se jocá cu fati'a ta, —
Eu te 'nbratísiam pre tine...
Ah! eu nu-lu voiu mai uitá!

Tîni tu minte, florióra,
De momentulu neuitatu:
Anima pe animióra
Palpitá multu infocatu.
Albinuti'a in parere,
Câ tu esci o floricea:
Cumca sé eulega miere —
P'aíta budia s' asiediá.
Mama-ta erá 'n cetate,
Sarutai guriti'a ta...
Ce momentu de voluptate,
Ah! eu nu-lu voiu mai uitá!

Iosifu Vulcanu.

Geniulu lui Stefanu celu Mare.

— Novela istorica, — premiata cu siese galbeni. —
(Urmare.)

— Eu cunosc Moldovenii. Tieranii cei betrani au plansu pe bratiile fetioriloru sei si li au disu: mergeti in lupta, ve bateti, invingeti, si scapati vetrile strabune de domni'a Tiarigradului. — Din batalia numai doua carâri sunt la Moldova: in fericire ca invingatori, séu in selavia ca rusînati. Tóta ostea mi-e insufletita; — luptatorii sunt tari cu mine, câ-ci me iubescu, — si eu sum tare cu ei, câ-ci sunt bravi, si iubescu tier'a cea scumpa a stramosilor.

— In giurulu teu toti privescu cu invidia la luciulu gloriei tale, — óstea li e nenumerosa; — si inamiculu celu mai neimpacatu Radu e plinu da malitia. Ah Stefane, Stefane, tu nu cunosci pre Radu . . .

— Cunosc pe Radu. Densulu e bravu, erou mare, dar malitosu; inse eu lu-voiu invinge, câ-ci me luptu pentru unu visu dulce: a fericit tier'a si poporulu.

— Radu voesce resbunare, Stefane! Si Radu nu cunósce unu visu mai dulce, mai insufletitoriu decâtu resbunarea, — dise figur'a cea alba, geniulu lui Stefanu, apoi tacura ambii.

Dupa câte-va minute Stefanu continuà:

— Moldova numai in batâlii, in triumfe mari are sperare in venitoriu, si Moldova se va bate.

Figur'a cea alba se parea fantastica, si dupa o tacere dise cu o pasiune tainica:

— Stefane, Stefane, vei merge in batalia si vei invinge; dar inca nu va sosit lupt'a cea otaritore si tu vei sé mori!

— Ce mi spuni Genie? intrebà Stefanu inuimitu.

— Romanii se voru bate pentru tronulu Moldovei — continuà figur'a — anarchi'a va domni in tiêra si invidi'a in sinulu boeriloru. — Semilun'a va aparé sangiosã pe ceriulu Moldovei, — ungerii, polonii voru pradã campiele ei, si pe urma mosiele romaniloru se voru ruina prin invasiuni esterne, dar mai tare prin tradare din laintru; — dupa aceea va urmãletargi'a poporului, o viétia fara sufletu, unu somnu fara vise, si pre urma incetu-incetu mörtea. Ah, Moldova nu va avé unu altu Stefanu! . . .

— Genie! . . .

— Cu tine va adormi fal'a romana, credint'a si speranti'a tiei, si binele ei!

Stefanu celu Mare stete uimitu câte-va minute.

Fati'a i se 'ntunecã, fruntea i se inorã.

Ce i-a spus pana acum geniulu lui, o fin-tia mistica, tôte s'au implinitu, óre acésta profetia grea si dorerósa nu se va poté implini?

Dupa câte-va minute de tacere geniulu lui Stefanu luã man'a de pe statua, si privi blandu catra elu.

— Noptea trece, Voda, sé mergemu, unde mi e scopulu sé te ducu.

— Unde sé mergemu Genie? Taber'a me ascépta depãrtarea mi-e nesciuta, tempulu mie mesuratu si scumpu; unde vomu merge?

— Taber'a te ascépta, si inca va asteptã pana de cu diua, si ah Voda, póte va asteptã tempu multu, si nu vei rentornã. — Loculu unde mergemu e periculósu; ai datori'a sé grigesci de viétia ta, care escumpa pentru patria. Dupa mediulu noptii se voru adunã conjuratii.

— Conjuratii?

— Dã, conjuratii, boerii Moldovei, intrigantii lui Radu si voru judecã multe . . . póte si acea cand aibi sé mori.

— Ah, Radu? . . . Turcii se batu cu arme in contra Moldovei, romanii cu intrige, pe ascunsu. — Serman'a Moldova!

Apoi tacu câtu-va tempu meditatoriu, — si éra continuã morosu:

— Oh spune-mi Genie, spune-mi cine esti! Fantóma cerésca? angeru? séu geniulu Moldovei? — De unde vedi tu secretele, cine ti-a spus venitoriuulu tierii, pentru ce padiesci tu viétia mea?! . . .

— Nu sum fantóma, Vodã, neci angeru, dar cunosc firulu intrigeloru ce s'au tiesutu in contra vietii tale. — Eu speranti'a fericirei poporului romanestu numai in tine o am, si te voiu aperã in interesulu binelui Moldovei.

Geniulu lui Stefanu tacu ca cum ar aflã cã descopere multe, si aruncã a supra lui Stefanu o cautatura blanda.

— Oh genie, nu-mi spuni cine esti. — Mi-ai promis, cã te voiu cunósce candva, tempulu trece, precum dici — póte sum aprópe de mörte — si nu-mi spuni cand te voiu cunósce.

Figur'a cea alba aretà cu man'a catra ceriu.

— Va trece, Voda, intrig'a lui Radu, semilun'a va cadé, batai'a va incetã, viétia se va finí, si va urmã o alta lume, o alta viétia mai dulce.

Figur'a alba si-inclinã capulu ca o flóre palida si tacu seriosu. — Cuvintele din urma le dise cu atãta pasiune, încãtu se parea a fi inaltiatã din sfêrele pamentesci intru o lume ideala, intru o lume de visuri. — Asia numai aceia vorbescu, carii-si nadusiescu amorulu in sinu si plangu in ascunsu.

Dupa câte-va minute figur'a alba si-venì in ori si se redică precum unu crinu albu.

— Sê mergemu Voda, noptea trece! dise — si-si prinse calulu de frâu.

Stefanu inca facù asia, si se aruncara ambii calari si pornira.

— Unde me duci Genie?

— Sê-ti aretu complotulu conjuratiloru.

— Si de unde cunosci tu complotulu conjuratiloru?

— Sê merge-mu repede Voda, si sê vorbimu incetu. — Crede că eu cunoseu complotulu, si ti-lu voiu aretá si tie. — Tu te padiesce, — eu nu potu mai multu! . . .

— Oh Genie, primesce multiamit'a mea, si a unui poporu doiosu dupa unu tempu mai fericitu. — Fii remuneratu in ceriu séu pre pamentu asia precum ti-e de mare servitulu!

— De acum vomu vorbi incetu Voda — dise figur'a — si strabatura ambii prin desime in codru.

Drumulu erá strimtu, abia incapea câte unulu calare. — Figur'a mergea nainte cu securitate ca celu ce cunosec codrulu si nóptea, — Stefanu pasia dupa dins'a seriosu.

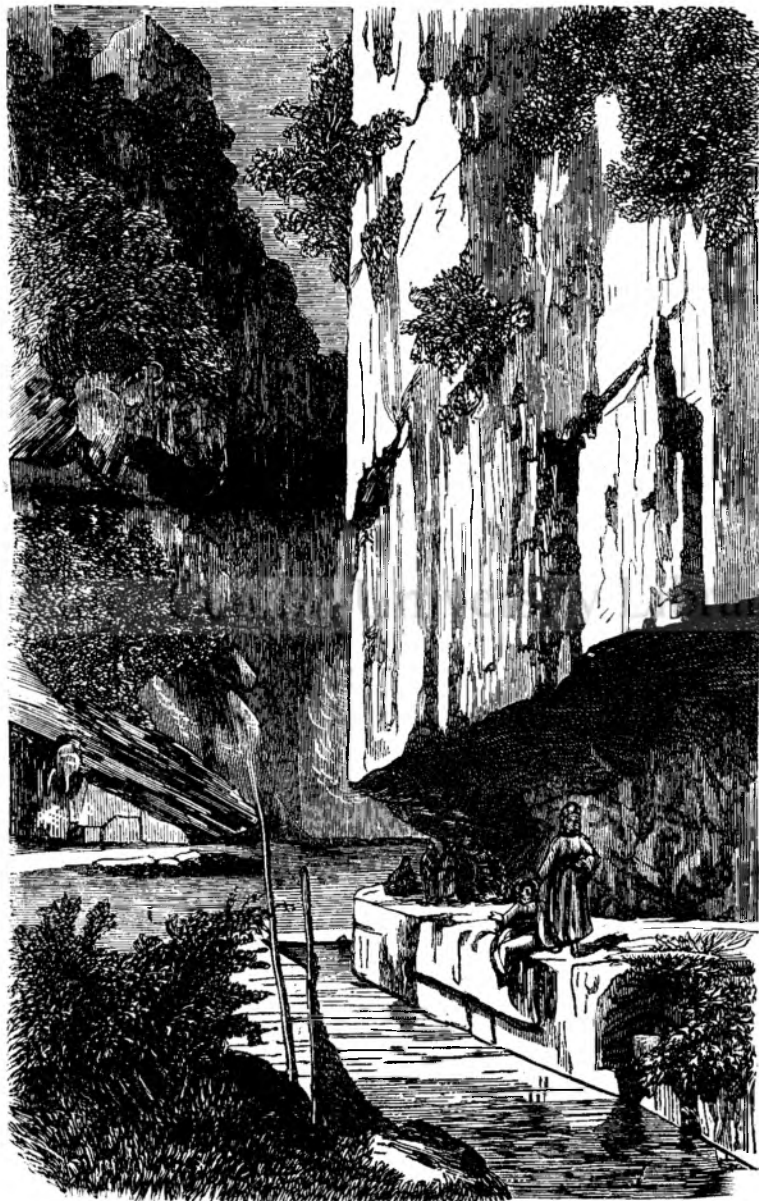
Drumulu se impartia in mai multe parti, si geniulu lui Stefanu cunosea cararea de pre petri, de pe crengi séu alte semne, si Voda mergea dupa elu cugetatoru ca dupa unu tramisu alu ceriului. Nimenea li erá martoru, nimenea scia de calatori'a acéta pre pemantu.

Temeritatea lui Stefanu e mare. I s'a ivitu

nainte o fiintia necunoscuta, o aparintia mistica, instrumentulu lui Ddieu, geniulu Moldovei, instrumentulu lui Radu séu instrumentulu conjuratiloru; — si elu o urmaresce intru o nópte misterioasa, in codru neamblatu, — crede si face tóte precum i spune ea.

Fiinti'a acéta i a aparatu mai de multe ori, i-a aparatu totudeuna cand fù Stefanu in stare

mai grea; i-a spusu ce are de a face, ce lucra Radu si ce planisedia conjuratii in contra lui. A disu că va figeniululu pana la morte, si-i se va ivi in totu periculu, si-lu va scapá de intrigele Turciloru si a lui Radu, de cursele conjuratiloru, si-lu va urmari in tóta vieti'a. — I spune că ea in Stefanu are sperarea de in florirea romaniei, si acéta e caus'a de apare si-lu conduce pe cai salutarie; ér' cand arunca la Stefanu o privire fugitiva, se pare a demintí acéta. Privirea ei e o privire magica, vorbele-i sunt o disarmonia sufletesca, si pasiunea ei e o pasiune, ceti pare a semená numai cu pasiunea cea mai tare de pre pamentu — cu amorulu.

Calea lui Traianu la Dunare. (Vedi pag. 20.)

Ah! câ-ci limb'a amorului nu sémena cu alte limbi, pasiunea amorului nu sémena cu alte pasiuni, bucuri'a si dorerea, plangerea si esaltarea amorosa nu are asemenare in vieti'a dincóce de mormentu. Si de este o alta vieti'a mai fericita, unde bucuri'a e nalta, divina si nemesurata, acéta vieti'a mintea omenesca numai cu amorulu fericitu, amorulu imprumutatu, amorulu poeticu o póte asemená!

Stefanu mergea incrediutu cu figur'a acésta, si nu cugetá cá óre fantom'a acea de nópte, ce se numesce a fi geniulu lui, nu ar poté fi geniulu lui Radu, ce cu o intréga astuta, cu o maestia binenimerita va sê duca pe Stefanu in cuibulu conjuratiloru! . . .

Cand intrara in codru cam afundu, geniulu lui Stefanu vorbea raru, numai cand si cand conturbau tacerea cea grea a noptii câte cu o siopta lina. Cand mergeau pe petri, cand pe riuri cu tiermuri ruinóse; cand prin desisiuri ce-ti insufla frica, unde nu se mai pomeniá urma de fiintia omenésca. Asia mersera cam o óra, apoi padurea dince-ince se pareá mai mica si mai umblata, pana mai pe urma éca ajungu la póla codrului. Geuiulu statù in locu.

— Unde mergemu Genie, aci e pol'a codrului — dîse Stefanu privind in lături.

— Eu sciu drumulu Voda, vina dupa mine!

— Oh spune-mi Genie cine esti? tu nu sémieni a fi de padure si tu cunosci codrulu ca diu'a.

Figur'a cea alba tach.

Departé, departé, prin negrulu noptii se vedeau óre unde schinteindu nesce focuri cand si cand aruncandu o para mai vederósa si éra mai domolindu-se? Figur'a cea alba tientù ochii dreptu spre acele focuri.

— Ce vedi Voda? intrebà figur'a.

— Vedu focuri multe unde-va departé, . . . departé . . .

— Scii ce focuri sunt acele?

— Ba!

— Acolo e taber'a ta, Voda!

Stefanu statù, si fu suprinsu. Caletori'a in codru i fu neobicinuita, si cand a ajunsu la póla codrului i se pareá cá iese pe alta lume.

— Taber'a dórme in linisce, Voda, potemu fi odihniti, sê mai mergemu!

Si éra se perdura ambi in codru. Mersera câte-va minute, si éararea cea strimta se pareá a se perde prin desime si pe urma nu potura vedé neci o rariste in óre-care parte, ca sê póta strabate mai nainte. Geniulu lui Stefanu statù in locu si se coborì de pe calu, Stefanu inca facù asia, si pornira ambi pedestri prin unu desisiu pe unde se pareá, cá neci fér'a selbatea nu cutédia a intrá. Asia mérse cam o diumetate de óra, si padur'a dince-ince se pareá mai mare si mai rara, pana mai pe urma ajunsera intre copaci crengurosi si nalti ce se pareá cá sunt de odata cu pamentulu si voescu a traí pana pamentulu. Aci dadura de unu drumu destulu de largu, dar neumblatu si invescutu cu érba verde.

Caletorii nostri se aruncara pe cai.

— Sê mergemu repede Voda, dîse figur'a cea alba — si plecara.

Peste putínu tempu, éca se ivesce o radia pintre crengile copaciloru. Stefanu prinse calulu geniului seu de freu.

— Vedu o radia, — acolo este cineva — dîse Voda si prinse a-si pipaí armele.

— Vina repede Stefane, tempulu e tardiu, conjuratii voru fi ajunsu in codru. Radi'a pre noi ne astépta. Aici locuiesce Toma padururariulu, care ne va conduce prin codru, si ne va aretá conjuratii!

Si éra mersera. Peste câte-va minute se audì prin codru o hora frumósa, o cantare sirenica, ce se leganá incetu ca o gracia romantica. Farmeculu canteului lu redicá misticitatea noptii si a impregiurarei in care erá Stefanu . . .

Si éca li se ivesce o casa selbatica, nadusita in crengile fagiloru.

Figur'a cea alba se coborì josu de pre calu, si dadù frâulu in man'a lui Stefanu.

— Te vei retrage Voda de a drépt'a in padure si vei fi gata de ori-ce periclu, dîse figur'a cea alba, si disparù pe sub crengi incetu pana ajunse la ferést'a casuliei. Aci statù si privì in launtru.

In cas'a lui Toma erá o fêta frumós'a ca o dina si unu barbatu atleticu in vestminte de venatoriu. Fét'a cea frumósa Maria lui Toma se jucá cu bobi in vatr'a focului descantandu; ér' barbatulu privea la jucari'a ei ca la jucareia unei copile mititice.

— Ah! éra nu mi se aréta; bobii su fara sotia; nu te duce de aci in nóptea acésta, nu te duce, remani scumpulu meu, asia cá vei remané, dîse fét'a adiandu-lu cu man'a pe barba.

Barbatulu o 'mbratísia cu dulce, si-i spuse cá trebue sê mérga.

Maria se superá! . . . apoi éra cautá viti'a de sasau, si rumpendu de pe ea frundiele le aruncá in vétr'a focului; — acele ardeau si nu jucau intorcandu-se jósu in vetra.

— Nu merge scumpulu meu, nu merge sufletulu meu! Tat'a e omu tare, omóra ursi in codri si-i aduce acasa in spate, si redica stanci, si crépa lemne, — nu merge sufletulu meu se rogá éra Maria.

Barbatulu éra o imbratísia.

— Nu te teme Maria pe demanétia éra vinu la tine intregu si sanetosu precum me vedi.

(Va urmá.)

Vasilii Ranta Buticescu.

Suveniri si impresiuni de caletoria.

XXIII.

La două ore după a medii suntemu la tînt'a excursiunei noastre la cetatea Bolii, în hotarul satului Banitia. Ne postamu pe marginea unui riu între nise salci, în distanție de 150 pași mai în diosu de cetate. Abia ne asiediarăm spre a pausă pucinu, și îndată ne încungiură o multime de flacăi și fete, cari parte erau la vite la fenu în apropiare, oferindu-se cari de cari să ne conducă în cetate.

Peste $\frac{1}{2}$ ora ne descultiarăm și trecandă riuul rapede, o luaramă pe lungă elu în susu. Suindu și descindindu o mica culme, ne aflamă facia cu port'a cetatii.

Am dîsu mai însusu, că acésta nu este cetate, ci este o pestere naturală miraculoasă. Poporul numai i dîce cetate, și fiindu-că este în teritoriulu familiei Bolea, ce locuiesce aci în apropiare, i-a dîsu : cetatea Bolei. Dar' numirea de cetate si-are și basea sa istorică, cum vom vedé mai în diosu.

Înainteă nostra merge unu flacău și o feta portandă pe umeri căte o prajina de mesteacanu crepata la unu capetu în bucati mici.

Gur'a pesterii se deschide vastă și întunecosa înainteă nostra, și cu cătu ne apropiamă cu atātu audimă mai tare unu murmură confusu.

— De unde acestu sunetu ?

— Riuul ce trecuramă, dîce flacăulu, curge chiar pe midiloculu pescerei isbindu-se din unu parate în altulu, din unu bolovanu în altulu, ér' pe alte locuri disparendu cu totu pe sub bas'a paratelui, pe sub care si-a facutu locu rodieldulu în decursulu seculiloru. Pester'a la lumin'a flacaratore o hopaitieloru, cu variele ei labirinturi și figuri de stalactite, avea unu aspectu fantasticu și orecum misteriosu, și de cate ori roteamă ochii impregiuru — că-ci trebuia să iau sama și la petiore, că să nu spargu petrile — d'atatea ori me cuprindeau nise fiori nesplabile. După unu mersu de $\frac{1}{4}$ ora, lumin'a hopaitieloru se slabise, și începemă a întrevedea prin întunereculu grosu din candă în candă căte unu flucusu de lumina, ce provenea din calea labirintică ce o urmamă; întunereculu dispare în cetă, și ne aflamă la gur'a din giosu a pescerei; dar' talpile petiureloru nostre pară ca au luat 25 de aluni, astu-felu se batuse prin petri. — Aici totu d' odată potemă observă mai bine din ce felu de petra consta pester'a. Ea este de marmoru albu-rosiu, și paratii spelati și rosii pe din diosu de riu, apară că și cum aru fi compusi totu din scoice.

Vastitatea gurei, întunecél'a grósa și murmurulu confusu, mi revocau în minte intrarea Avernului, cum o descrie Virgilu.

În gur'a pescerii și prin ea încolo ca la 25 pași, aflarămă o pulbere grósa ca de 2 urme. Aici si-baga pastorii la recore vitele loră în orele cele mai calde de peste di.

În distanția de douăzeci și cinci pași prin pesteră încolo se vede bine, că-ci fiindu gur'a înaltă și largă, lumin'a dilii strabate fara nici o greutate. Astu-felu cautu în susu la bolt'a pescerei, și d' odată mi se pară că me află în o catedrală pomposă, întru atātu a înfrumsetiatu natur'a plafondulu ei. În decursulu seculiloru s'au formatu aci cele mai minunate figuri de stalactite.

Se presentă d' odată vederii grupe de picuri gigantice petrificate; de pe eisi din giurulu loră aterna alții mai mici; alții sunt lungi și depîndu că nise lustre. Aci apareă cupola, dincoalea forma de altară, de ceea parte choră, de cealaltă catedr'a și înaltu locu form'a unu eru-

cifictu său a unui tablou sacru. Fiîndu tote acestea umede și d' o coloră gabuia, apareau la lumin'a dilii, ce se refrangea palidu pintre ele, ca și cum aru fi smaltate cu aură.

Până cândă contemplarămă și admirarămă acestea, flacăulu și cu feta aprinsese prajinile de mesteacanu, ce ardeau ca nise facke, și mergandă înainte ne conduseră la o scara de lemnă, pe care suindu unulu după altulu, ajungemă în unu ambitu angustu, din care apoi esîndu damă în nise galerii vaste pe sub care murmură riuul. La lumin'a prajiniloru de mesteacanu, ce le numeau *hopaitie*, amblamă prin tote galeriile, pe acaroru parati umedi vedemă scrise cu carbune sau sapate diverse nume d'ale celoru ce amblase pe aici. Nefîndu atentu unde calci, poti cadea usioru de pe galerii în riu, și să te struncini cu totulu. Numai pucinu a lip-situ de n'am facutu fara voia acésta probă.

Descindendu de pe galerii, aflamă diosu cai destinată să se încălecamă și să o luamă prin pescera pe riu îndiosu. Afara de unulu, doi însi preferarămă a merge pe diosu, pentru d'a poté observă tote d' ameruntulu. Astu-feliu o luamă pe riu la vale ce curge isbindu-se din unu parate în altulu, din unu bolovanu în altulu, ér' pe alte locuri disparendu cu totu pe sub bas'a paratelui, pe sub care si-a facutu locu rodieldulu în decursulu seculiloru. Pester'a la lumin'a flacaratore o hopaitieloru, cu variele ei labirinturi și figuri de stalactite, avea unu aspectu fantasticu și orecum misteriosu, și de cate ori roteamă ochii impregiuru — că-ci trebuia să iau sama și la petiore, că să nu spargu petrile — d'atatea ori me cuprindeau nise fiori nesplabile. După unu mersu de $\frac{1}{4}$ ora, lumin'a hopaitieloru se slabise, și începemă a întrevedea prin întunereculu grosu din candă în candă căte unu flucusu de lumina, ce provenea din calea labirintică ce o urmamă; întunereculu dispare în cetă, și ne aflamă la gur'a din giosu a pescerei; dar' talpile petiureloru nostre pară ca au luat 25 de aluni, astu-felu se batuse prin petri. — Aici totu d' odată potemă observă mai bine din ce felu de petra consta pester'a. Ea este de marmoru albu-rosiu, și paratii spelati și rosii pe din diosu de riu, apară că și cum aru fi compusi totu din scoice.

De asupra acestei pesceri, în verfu se află ruinele unui edificiu. E probabilă că și aici a fostu vre unu turnu de pază, și totu pentru aceea i dîce poporul cetate la acesta pescera.

Er' din diosu de pisculu, în alu carui înterioru și află pescer'a, se vedu și acum petri de marmoru cioplite. În totu respectulu acesta

pescera semana multu cu Arculu naturale (L' arco naturale) si cu *Pescer'a-azura* de pe malulu apuseanu a insulei *Capri* din Italia, pe alu carei verfu inca se afla ruinele palatiului lui Tiberiu.

Arone Densusianu.

Calea lui Traianu la Dunare.

(Vedi ilustratiunea de pe pagin'a 17.)

Dintre remas'țiile romane, ce s'au mai pastratu si pana azi, fara indoiala Calea lui Traianu e un'a dintre cele mai grandioase. Nu vomu descri' cu ac'asta ocaziune intr'eg'a c'asta cale, ci numai acea parte mai interesanta si imposanta a ei, de la Dunarea de giosu, carea o vedemu reproducu cu fidelitate in ilustratiunea frumoasa de fatia.

Pe calea Dunarei de la Drencova catra Orsiova pe malulu de dr'ep't'a vedemu acestu capu d' opera alu soldatilor lui Traianu, carii la demandatiunea acestui imperatu mare au taiatu stancele tiepisie, pentru ca s'e faca cale pe malulu dreptu alu Dunarei. Nu ni potemu indeplinu inchipu'ia acea putere estraordinaria, ce au eser'ciatu acesti ageri lucratori spre invingerea greut'atilor enorme, ce au trebuitu invinse spre esecutarea acestui opu maretiu. Stancele inal'tianduse nemediulocitu in marginea apei, lucratorii nu aveau o palma de pamentu s'eu p'etra, pe carea s'e inc'epa Incrarea, nu au avutu in dispuzetiunea lor vapori spre cararea petrilor taiate si n' aveau pulbere spre despicierea stancelor. Romanii nu cunosceau inca puterea vaporului, aerului, electricitatei si a. ci numai in puterea lor propria puteau s'e se inc'eda; si intr'adeveru superbi'a presintelui totu'deuna trebuie s'e se inchine, dec'ateori numai privesce opurile natiunilor antice si aceste le as'emenia cu ale tempului de fatia, candu cugeta la nenumeratele mediuloce de ajutoriu de-acuma si la miseritatele trecutului.

Lucratorii acestui opu maretiu, carii afara de puterea lor numai ciocanele si securile baiasilor aveau in dispuzetiune, mai 'nainte de t'ote trebuiau s'e caute, ca s'e-si taie locu in stanc'a tiepisia, carea mai pretutindene se aduncesce 'n apa si s'e 'naltia spre ceriu. Dar' spre ac'asta er'a neaperatu de lipsa, ca s'e aredice pedestale asupra apei, apoi de pe aceste au taiatu, scobitu si sfredelitu stancele. Apoi aceste pedestale inca au fostu espuse pericolului de a se imbord'a, c'a-ci pe-ac'i Dunarea curge repede ca unu torinte.

Inse ori si cumu, greut'at'ile s'au invinsu si

Calea lui Traianu s'a facutu si aci. Precumu in infatisiadia ilustratiunea, c'ostea calei e neteda fundamentulu inca e dreptu si bolt'a form'edia unu arcu maretiu. Romanii inse s'au ingrigitu de t'ote cele debuinti'ose, c'a-ci ici-col'e suntu si trepte ce conducu giosu la apa, pentru ca tragatorii naielor fiindu setosi, s'e-si p'ota stemper setea. Cum-c'a catu tempu a fostu de lipsa spre esecutarea acestui opu, nu pre afl'amu insemn'ari precise, dar' cumu-c'a a tienutu multu, e pre verisimulu, — de'orece afara de putienele instruminte nemicu nu aveau intr' ajutoriu, ma pe langa invingerea naturei, debuie s'e mai lu'amu in socotintia si aceea, c'a acesti soldati lucratori erau departe de patri'a lor, intre pop'ore inamice si adeseori erau siliti s'e schimbe instrumintele baiasilor cu armele aperatore.

Pe ac'asta cale, dinc'oce de Orsiova e si Tabl'a lui Traianu, ce o publicar'amu in anulu trecut, apoi de-aci mai in giosu vine cunun'a Carpatilor ce se estinde intre Transilvania si Romania, apoi trecandu peste Dunare se unesce cu Balcanulu. Dupa ac'asta in stang'a numaidecatu vedemu casele Orsiovei desvalindu-se din departare.

F'et'a capitanului.

Novela rus'esca de **Fuskin.**

(Urmare.)

Candu ne scolaremu de la m'esa, ne-amu pomenitu c'a suntemu cei mai buni amici. Acuma se imbi'a s'e me invetie biliardulu. „Asta — dicea elu — e neaperatu de lipsa; omulu spre esemplu ajunge in ore-care cuibu ticalosu din provincia, nu scie, ce s'e faca de ur'itu, — c'a-ci dieu era pre jidani nu-ii poti totu corbac'i, si te uresci si de ac'asta; atunci apoi nu-e alta de facutu, dec'atu s'e te duci in otelu si s'e joci biliardu, prin urmare: trebuie s'e-lu inveti!“ In deplinu am cuprinsu lips'a acestui jocu si indata incepuiu alu inveti'a cu sirguinti'a cea mai mare. Surin me totu indemn'a, se mir'a de inaintarea-mi grabnica, si dupa vre-o c'at'eva instructiuni, se imbi'a s'e joc'amu in bani si adeca numai intr' o gros'itia partid'a! nu pentru cascigu, ci numai eca-asia, s'e nu joc'amu chiaru in nimica, ceea-ce — precumu dicea elu — e o datina ur'ita. Me invoiu si eu; Surin ceru punciu si mi imbi'a, s'e gustu si eu, totu de odata mai adause c'a in serviciu trebuie s'e me dedau cu asta si c'a ce e serviciulu fara punciu! Me aplecaiu; intre aceste in jocu eram totu mai departe. Din ce mai adeseori sarutam ieg'a, cu at'ata mai indresnetiu eram. Bilele acusi-acusi seriau de pe biliardu; me infocaiu, injura'arquerulu, care Ddieu scie cumu a socotitu, c'a ce mai multu puneam in jocu, — cu unu cu-

ventu — me portam ca unu pruncu desmerdatu. Intre aceste tempulu trecea, fara sê scimu cumu. Surin se uită la orologiu, bastonulu si-lu lasă din mana si mi facu cunoscutu, că am perdutu in jocu 100 de ruble. Eu la asta me camu inspimentaiu. Scoseiu sê-i solvescu detori'a, Surin inse nu me lasă : „Fôrte te rogu! lasa, fii pe pace, m'ai asceptu eu; acuma vina, sê mergemu la Irinuti'a!“

Ce cugetati? Am finitu diu'a totu asia cu cantari precumu am inceput'o. Cinaremu in Irina. Surin mi ocupă totu momentulu, neintreruptu dicandu-mi că in serviciu trebuie sê se dedee omulu cu tôte: Candu ne seolaremu de la mēsa, abea poteam stă pe pitiore. Catra mediulu noptii m'a dusu Surin la otelu.

Saveljiciu la trepte ni-a venitu inainte. Si vedindu semnele nedisputabile ale zelului meu de serviciu, incepū a oftă crancenu. „Ce-ai facutu, Domnule? — strigă elu cu unu tonu machnitu. — Unde te-ai imbetatu asia grozavu. Dômne, Ddieulu meu! mai veduitai asia ceva.“

— Taci, nebunule! — dîseiu tandalindu — tu esci beatu, du-te si te culca, . . . apoi du-me si pre mine — in patu!

Mane-dî scolandu-me me doriă capulu si abia mi mai aduceam a minte despre cele trecute. In meditatiunile mele m'a conturbatu Saveljiciu, carele veni la mine cu o ceasca de cēiu.

— Pré curendu ai inceputu sê bei Petre Andreiciu! — dîse elu clatinandu din capu, si dela cine ai potutu invetiă? Tatalu teu, mosiulu teu n'au fostu beutori, neci mai amintindu — pre mam'a ta. Ea in tóta vieti'a sa n'a luatu in gura alta ceva, afara de nitîca tiuica. Si cine ôre e caus'a toturor acestora? Blastematulu de venitura — acela (!) carele se totu ducea la Antipievna: „Madama, da la mine pucinu palinea!“ — Éca aci e: „da la mine pucinu!“ — Chiaru, că te-a invetiatu ordine blastematulu de acatiatura! Abunasēma a fostu lipsa mare a platî acestu instructoru ticalosu, ca si candu domnulu nostru n'ar fi avutu destui ômeni!

Me rusinasem fôrte. Cu fatia aplecata i dîseiu: — „Dute Saveljiciu, nu-mi trebuie cēiu!“ — Saveljiciu inse nu me ascultă.

— Vedi, Petre Andreiciu, ce-e aceea a fi beatu ca mortu. Capulu e greu, apetitu n'ai. Omulu betîvu nu merita nemicu. . . . Bé nitîca apa sarata cu mnere, inca mai bine va fi sê bei nitîca zama de pôme Poftesci?

In acestu momentu intră unu servitoriu si-mi tinse unu biletu de la Surin. Lu desfăciui si cetii urmatôrele orduri:

Iubite Petre Andreieviciu! Tramite-mi indata prin servitoriulu meu acele o suta de ruble, ce le-am cascigatu eri de la tine. Am mare lipsa de bani.

Tîe devotatu: ,

Ivanu Surin.

N'aveam ce sê facu. Cu nepasare evidinte me indreptaiu catra Saveljiciu, carele eră ingrigitoriulu asupra banilor — vestimtelor — si cele lalte lucruri ale mele si i-am demandatu, ca indata sê predee cele o suta de ruble servitoriului.

— Ce? De ce? — intrebă Saveljiciu cu mirare.

— Sum detoriu lui! — respunseiu cătu se potea cu sange rece.

— Detoriu! — eschiamă Saveljiciu si totu mai tare se miră. — Candu ai potutu ajunge la acēsta detoria? Asta nu s'a potutu intemplă pe cale drēpta. Dî, ori ce ti place, domnule, dar' eu nu dau banii.

Vediuiu că daca in acestu momentu decidetoriu nu voiu frange cerbici'a betranului, mai tardîu va fi fôrte greu — sê me eliberediu de sub protectiunea lui; de-aceea privindu cu maiestate la elu, dîseiu:

— Eu sum domnulu teu si tu servitoriulu meu. Banii sunt ai mei, — ii-am perdutu in jocu, că-ci asia mi-a placutu. Tîe inse ti recomendu, ca sê nu-mi murmăi, ci implinesce, ce-ti demandu.

Saveljiciu atăta fu suprinsu de cuvintele mele, că batū din palmi si ca impetritu statea.

— Ce te miri? — strigaiu sculandu-me.

Saveljiciu incepū sê planga.

— Tatutia, o! Petre Andreiciu! — dîse cu vóce tremuranda, — nu me lasă sê moru de machnire! Dragulu meu, asculta de svatulu meu, ca de unu betranu: raspunde hotiului acesta, că tu numa ai glumitu, că n' avemu atătia bani la noi. Dômne Dumnedieulu meu! O suta de ruble! Scriei, că parintii tei ti-au opritu fôrte, sê joci in alta ceva, afara de nuci.

— Acuma din clevetire destulu a fostu! intrepruseiu cu rigorositate, — ada banii încóce, séu du-te la naiba!

Saveljiciu priviă cu intristare la mine si se duse, sê solvésca detori'a. Conpatimiam pre sermanulu betranu, inse voiam ca sê me facu odata liberu si sê-i aretu, că nu-su mai multu copilu. Surin a primitu banii. Atunci Saveljiciu a cautatu ca cătu de curendu sê me duca din acestu otelu afurisitu. Odata numai ce mi dă de scire, că a lasatu sê prinda caii. Cu consciintia neodihnită si cu intristare tacanda am parasitu Simbirsculu, fara ca sê iéu remasu bunu de la invetiatoriulu meu de biliardu, despre carele credeam că nu l'oiu mai vedé.

II.

Conducatoriulu.

Pe cale nu eram aduncitu in ôre-cari meditatiuni pré placute. Perderea mea in jocu dupa relatiunile de-atuni nu eră neinsemnata. In adunculu meu trebuia sê marturisescu, că m'am portatu nebunesce in otelulu din Simbirsc si sentiam nedreptatea aretata fatia cu Saveljiciu. Tôte aceste me torturau. Betranulu siedea posomoritu pe capra, cu spatele intorsu catra mine; ta-

cea, numai candu si candu oftá. Voiam sê-lu desmaniu, inse nu sciam, cumu sê incepu? In fine i-am dîsu :

— Na, na Saveljiciu, nu te superá, aid' sê ne impacámu, si eu marturisescu cá am gresîtu, da am gresîtu! Eri ma'm mestecatu in unu escesu nebunu si te-am vatematu fara vina. Acuma inse ti promitu, cá voiui fi mai intieptu si voiui ascultá de tine. Nu te superá mai multu, ci aid' sê ne impacámu!

— Ah! ah! scumpulu meu Petre Andreiciu! —
— respunse oftandu aduncu, — eu numai insu-mi pre mine me suparu; eu am gresîtu, numai eu sumu de vina pentru tóte. Cumu te-am si potutu lasá singuru in otelu? Da, daca a trebuitu sê pecatuiescu! Am voiutu sê cercetediu unu neamu alu meu, pre crasneculu deaci. Acuma sumu perdutu! Cumu voiui potea stá inaintea domnului meu? Ce vor' díce ei, candu voru audí, cá copilulu lor se jóca si bé?

Ca sê mangaiu pre bietulu Saveljiciu, m'am prinsu, cá fara invoirea lui nu voiui cheltuí neci unu copecu. Cu incetulu s'a mai odihnit, de si candu si candu totu mai clatiná din capu si murmaia: O suta de ruble — bagatelul!

Me apropiam catra fitórea mea locuintia. Giuru impregiuru se estindea unu desiertu taiatu de dealuri si vái. Pretutindené erá néua mare. Caruti'a mea inaintá pe ogasiele taiate de cociele tieranesci. Surugiulu (cocieriulu) numai ce odata se uitá in stang'a, cu urmató-rele cuvinte :

— Domnule! nu ne întórcemu indereptu?

— De ce sê ne întórcemu?

— Tempulu ne amenintia. Ventulu totu mai tare sufla, nu vedi cumu matura néou'a?

— Si apoi?

— Dar' uita-te 'ncolo! (Surugiulu aretà spre resaritu.)

— Nu vedu nemicu, numai desiertulu mare si ceriulu curatu.

— Cata colo, norulu acelu micu!

Acuma intr' adevuru vediuu pe orizonu unu noru albu, ce mai 'nainte cugetam cá-e unu dealu in departare. — Surugiulu mi spuse, cá norulu acela e semnu de viscolu. Am fostu audítu despre vigeliile de-acolo si sciam, cá ingrópa care intregi incarcate. Saveljiciu a datu crediementu surugiului si-a svatuitu ca sê ne întórcemu. Mie inse ventulu nu-mi parea cá-e tare si speram, cá a'vemu tempu destulu ca sê ajungemu statiunea mai aprópe, si i-amu demandatu ca sê mane cátu mai repede inainte. Surugiulu ascultá, inse ochii lui erau tîntiti totu spre resaritu. Caii grabiau voiosi. Ventulu totu mai tare suflá. Norulu se prefacú in grupa mare de nori, si cu greutate se lasá in giosu, se totu estindea si cu incetulu a coperitu totu ceriulu. Ningea maruntielu; dar' indata incepura a sborá fulgi dese, ventulu víjeia crancenu si se incepú unu viscolu

grozavu. In acestu momentu ceriulu erá numai néua; nu vedeam nemicu.

— Vedi domnule! — eschiamá surugiulu — éca resplat'a, — asta se numesce apoi vigeli'a vigeliilor!

Me uitaiu din carutia : giuru impregiuru intunecutu si vigelia. Ventulu fluerá víjeindu selbatecu, néu'a ne batea in fati'a. Caii mergéu incetu, apoi stetera.

— Ce stai? — strigaiu catra surugiulu cu nerabdare.

— Unde sê mergu? — intreba si sarí giosu de pe capra, — acuma nu scimu pe unde umblámu, cale nu-e, si in tóte partile e intunecutu.

Incepui a-lu dogení, Saveljiciu lu aperá.

— Ce voia ai acuma de svada? — dícea cu indignatiune. — Sê fi rentornatu la otelu, ai bé céiu si te-ai culcá odihnit in patu pana demanétia; pana atuncia ar' trece viscolulu si am merge comodu mai departe. La ce grabimu pe mórté! Inca daca am avé sê mergemu la nunta!

Saveljiciu avea dreptu, acuma inse nu ajutá nemicu. Néu'a totu mai tare se involbá. Pe carutia se naltia unu steanu de nea. Caii si-aplecara capetele si tremurau. Surugiulu se preumblá róta pe langa ei, si fiindu-cá n' avea alta ce face, li indreptá hamurile. Saveljiciu murmaia, eu me uitam in tóte partile, in sperantia ca dóra voiui vedé urme de locuintia omenésca, séu voiui aflá vre-o cale, inse nu vedeam nemicu, afara de volbur'a trista a fulgilor de nea. . . . Acuma indata observaui inaintea mea ceva intunecosu.

— Mai! — strigaiu spre surugiulu — ce e acela negru colo?

Surugiulu se uitá intr' acolo.

— Dumnedieu scie! — díse si éra se asiedia la locululu seu, — neci cá-e arbore, dar' neci caru, dar' cata numai cá-ci pare cá se misca. Séu omu, séu lupu trebuie sê fie.

I demandaiu sê mane spre objectulu necunoscutu, care inca venia catra noi. Dupa câteva mominte statea unu omu inaintea nóstra.

— Mosiule! — díse surugiulu — n'ai scii sê ni spuni in catro e calea?

— Calea e aci! — respunse acela — eu sumu pe pamentu tare, dar' de ce intrebí?

— Audi, vecine — díseiu — tu cunosci tienutulu acesta? N'ai face bine sê ne conduci la vre-o ospetaria?

(Va urmá.)

—*—

Fotografii din galeri'a dietei.

Credu dieu eu, cá vi place a ve pune cu comoditate pe divanu si a luá la mana jurnalulu nou ca sê cetiti din elu ce-va interesantu,— poftimu inse a siedé in dieta câte patru óre dupa olalta, si a ascultá chiar si vorbirea lui Fábían — numai pentru a poté scrie câte-

va orduri despre cele audite: atunce apoi veti avé oca-siune a ve convinge, câ e multu mai placutu a ceti numai referad'a jurnalului, de câtu a fi de fatia si a ascultá tóte. Articolulu e scurtu, lu-cetiti iute, celu multu cascati de vr'o doue ori, — dar siedintiele sunt lungi. Credu dara dieu eu, câ vi place . . . etc. ca mai susu.

In dílele trecute se continuara verificârele. Ablegatii nostri din comitatulu Aradului se verificara toti. Ablegatulu magiaru din Becichereculu micu asîsdere se verificá. Ce e dreptu, alegatorii romani dederá unu protestu cumplitu, accentuandu între altele si acea câ la alegere a fostu bataia, — inse alegatorii magiari in respunsulu lor la protestulu romanilor spusera apriatu, câ acolo dieu n'a fostu neci poména de bataia: „Numai pe câti-va popi romanesci i-au smulsu putîntelu de barba si de peru.“ Apoi asiá ce-va e bagatelu. Sê nu ne impededâmu dara in asemenea nimicuri, ci sê trecemu mai incolo!

Adaunadi o scena produse risetu din tóte partile. Dupa ce se decise, ca pentru cercetarea turburârilor escate la alegerea unui deputatu sê se trumita in fati'a locului deputatulu N. N., carele e unu omu grasu si fôrte sanetosu, acestu-a se scolá si díse: „Onorata casa! Multiamescu de incredere, dar *starea sanetatii mele* nu me ierta a poté corespunde acestei misiuni.“ Toti din tóte partile se întórsera catra densulu, cuge-tandu câ voru vedé unu omu ruinatu de morburi; dar ce mare fu mirarea lor, cand in locu de acesta vediura unulu forte sanetosu! Vi poteti intipui ilaritatea generala!

Verificarea deputatului Kuba asîsdere decurse între multe risete. Partid'a protestátore lu-acusá si cu acea, câ densulu dupa revolutiune numai din grati'a lui Haynau scapá cu viet'i'a, — si totusi multi, dintre deputati avura atâ't'a malitia, de risera cu hohotu la cetirea protestului, Kuba firesce se si verificá. Altfelu domnulu acesta despre acea e vestitu, câ densulu e in tóta diet'a celu mai — micu. De-lu vedi apoi ai ceva-si idea de Piticotu, care a fostu de unu cotu cu barba cu totu. Dupa verificarea densului esî si eu in antisiambra unde Kuba incungiuratu de mai multi deputati, li povestî multe istorióre interesante.

— Frate Kuba, — i díse unu deputatu — tu de bunaséma nu esti *cuba* de cinci cruceri, ci numai de patru, — câ-ci altfelu ai fi mai naltu.

Toti incepura a ride.

Fiindu câ extremitátile se atingu, sê amintimu aci pe contrastulu lui Kuba, acesta e Besze, unu omu naltu si forte corpulentu. Densulu e cunoscutu ca „oratorulu poporului.“ Are unu tonu atâtu de puternicu, in câtu daca toti cei trei sute si câti-va deputati incepu a vorbi de odata, vócea lui cea stentorica totusi s'aude dintre toti. Ce e dreptu mie nu mi-ar placé sê siedu langa densulu, câ-ci cand vorbesce gesticuléza cu focu

cu amendoue manile, si asiá usioru se pote intemplá ca vecinului seu sê-i traga o santa — palma. Cand se scóla a vorbi, toti suridu, si vorbirea lui e petrecuta de ilaritate din tóte partile. In convorbiri private demustra cu argumente eclatante, câ coronarea trebuie sê se intemple la Strigoniu. Besze e alesu deputatu la Strigoniu.

Fiindu câ suntemu in antisiambra, trebuie sê insemnu si acea, câ aice e intristare mare. Cele cinci fetisióre cari ne provedu acolo cu mancâri si beuture, si carora unulu si altulu mai teneru li pitîga facisior'a, — acele fetisióre acuma stau sê se duca, o partida vre sê aduca in loculu lor pre ospetariulu Michalek. Ele dara facura unu recursu, in care la loculu competente se róga sê le lase a remané si mai departe. Si facu ca ablegatii sê li subscrie recursulu. Multi lu-si subscrisera. Unii inse nu. Precum am intielesu, aceia speréza; câ Michalek va avé si — mai frumóse fete.

Asiá-e acea! Si deputatilor li placu frumósele. Adaunadi in dieta fiindu vorba de o femeia, unu deputatu observá câ acea a fostu betrana. La asta apoi se si scolá altulu respundiendu, câ lui i e totu una, ori tēnera ori betrana, — abiá díse acésta sentintia picanta, cand erupse unu risu din tote partile, si — cum am vediutu — mai alesu gardedamele din galeria primira cu entusiasm acésta dechiaratiune cavaleresca, — dar si deputatulu se grabí a-si întregi constructiunea, câ: „inaintea legii.“

Dar éca urmédia o verificare lunga, doue díle actele se ceteseu necontentitu; firesce, mai nime nu le asculta, cei mai multi esu afara spre a se convinge despre bunetatea licorului, — ér cei ce remauu in laintru cetescu jurnale. Ce prospectu frumosu! Din jurnale minunatu poti deosebí partidele. Ceia din bancele dinainte din drept'a estrema cetescu toti: „Magyar Világ“ — acestia sunt conservativii vechi. Cei din centru in drepta sunt provediuti cu „Pesti Napló“ acestia forméza partid'a lui Deák, — cei din stang'a — resolutionistii — se ocupa cu „Hon“, cei din stang'a estrema nu au — jurnalul. Acestia sunt apoi ómeni chiar dupa idealulu lui Pista! Fie-care e câte unu Bendeguz si Tuhutum. Dintre densii esceléza Bőszörményi si Madarász. E fôrte comicu, câ acesta cand vre sê vorbésca totdeauna fuge din coltiulu unde siede in midilocu inaintea presiedintelui. In siedinti'a de eri unii i-au strigatu sê merge la locu si sê vorbésca de acolo. Densulu mergand la locu, díse câ elu numai pentr' acea are datin'a a merge in midilocu, câ-ci fiindu cam inaintatu in etate nu are unu tonu ca din loculu seu sê se auda bine. Risu generalu urmá acestei descoperiri, câ-ci Madarász nu e inca betranu si are o vóce forte stentorica.

Haidamu inse la prandiu, câ-ci éca se scola Bőszörményi, si densulu nu gata asiá iute, apoi si tempulu a inaintatu, acusi vor fi doue óre!

Sub impresiunea celei mai profunde doreri scriemu aceste orduri, cari vor anuntiá cetitorilor nostri o scire trista.

Unu stêlpu alu culturii nationale s'a ruinatu; o facia a luminareii nóstre s'a stinsu; o stea ivita pe orizonulu intunecosu alu romanimeii a apusu!

ARONE PUMNULU.

profesoriu la gimnasiulu din Cernauti, barbatulu binemeritatu alu natiunii nóstre, unulu dintre cei mai renumiti limbisti romani, alu carui nume va straluci totdeauna in istoria limbii si literaturii romane — a repausatu!

Fie-i tierin'a usióra si memori'a binecuventata!

Ce e nou?

*** (*Majestatile Sale*) imperatulu si imperatés'a vor sosi la Pesta in 29. ianuarie. Acuma se si facu pregatirile pentru primirea cuviincioasa.

*** (*Instalarea*) Ilustr. S. d. episcopu alu Gherlei Dr. Ioane Vancia se va intempla in 28. ianuarie.

*** (*Balu.*) Comitulu femeilor romane din Turda pentru ajutorarea orfanilor va arangia in 31. ian. unu balu. Speramu ca in nrulu vinatoriu vomu poté impartesî atare corespundintia despre acestu balu.

*** (*Corespondintia din Oradea-mare*) relativa la caus'a amanarii siedintiei publice a Societatii de leptura, de astadata, din respectu catra unu barbatu stimatu, nu o publicamu, — dar totodata ne dechiaramu ca escusarile primite de la doi stimati cunoscuti ai nostri in favorea acelu barbatu, nu slabescu de locu ponderos'a acusare a corespundintelui nostru, deci de nu vomu primi o escusare mai argumentata, vom ave de torintia a publica corespundintia.

Literatura si arte.

*** (*La Bucuresti*) era-si aparú unu diariu nou intitulatu „Curierulu Dunarei.“ Ore catu tempu va se traiésca?

*** (*Dsiór'a Elisa Circa*) va luá parte si la concertulu tenerimeii romane din Pesta, esecutandu cu oca-siunea acésta doue piese.

*** (*La Timisióra*) nu peste multu se va tiené unu concertu, la care va luá parte si corulu plugarilor din Chiseteu.

Gácitura.

Isolandu de catra mine
Silabior'a din finitu,
Pofta de-a manca ti-vine,
Daca bine m'ai gatitu;
Domnii nu potu ca se fia
Neci o diua, eu lipsindu,
Er la simpl'a tierania,
Me vedi numai candu si candu.

Cea din urma silabióra
E potinte elementu,
Mai alesu candu salta, sbóra
Pe aripe iuti de ventu.

Navigantele convine
Cu elu fórte-adeso ori,
Si lu-face se suspine,
Si se sentia grei fiori.

Tóte aste silabióre
De le puni intr' unu cuventu,
Aducu díle 'ncantatóre,
Aducu jocuri, hore, cantu.
Ori si cine me ofteza,
Dar junimea mai vertosu,
Ca-ci ea de la min' speréza
Unu vinatoriu mai frumosu.

Mironé Popiliu.

Deslegarea gáciturei de siacu din nrulu 20 :

Lamurit'a locuintia
De virtuti incoronata,
Prin próbe de suferintia
Unei ginte-amesurata.
Blasiule, fie natiunea
Ti-inchina salutare,
Salutare romanimeii
In cultura 'naintare.

Deslegare buna primiramu de la domnisiór'a Irma Caracioni, si de la domnii Moise Boeriu, Juliu Muresianu, Alesandru Coltore.

POST'A REDACTIUNEI.

Sillastu. Numai incependu din optomvre mai potemu servi. Pretiulu 2 fl.

L. bürg. Casino-Verein Fogarasch: Vom L. Casino-Verein erhielten wir nur 3 fl. 50 cr. statt 4 fl. — Im übrigen mit dem L. Casino-Verein Fogarasch haben wir das Malheur den Prännumerations-Preis immer geschmälert zu bekommen, so im verflossenen Jahre für den „Umoristulu“ statt 6 fl. nur 5 fl.

Viena. B—a. Asta a intardiatu, altele cu bucuria.

Proprietariu, redactoru respundiatoriu si editoriu; **IOSIFU VULCANU.**

S'a tiparitu in Pest'a 1865. prin Alesandru Kocsi (in tipografia lui Érkövi, Galgóczi si Kocsi.) Piatia de pesci Nr. 9.

Cu esemplare complete mai potemu inca sierbi.